

A PALLAS ATHÉNÉ DOMUS MERITI ALAPÍTVÁNY GAZDÁLKODÁSÁNAK ELLENŐRZÉSE

ÖSSZEFOGLALÁS

Az MNB mint Alapító 2014-ben **266,4 Mrd Ft vagyonyjuttatással** létrehozta a Pallas Athéné Alapítványokat, azzal a céllal, hogy támogassák és fejlesszék az oktatást, művelődést és a tudományt, támogassák és segítsék elő a közgazdasági, pénzügyi szakemberképzést és kutatásokat, ösztönözzék a tudásteremtést, a gazdaságban alkalmazható kutatás-fejlesztést. Kezdetben hat alapítvány létezett, amelyek időközben összeolvadtak, az így megszűnő alapítványok feladatait 2019-ben a jogutód Pallas Athéné Domus Meriti Alapítvány (Alapítvány) vette át 259,6 Mrd Ft pénzbeli és 6,8 Mrd Ft ingatlan összértékű alapítói vagyonyjuttatással.

Az Alapítvány Alapító Okirata alapján az alapítványi vagyon felhasználása és az azzal való rendelkezés joga a Kuratóriumot illeti meg, a Kuratórium gondoskodik a célnak megfelelő működésről, biztosítja az alapítványi vagyon gondos kezelését. Az Alapítvány befektetési szabályzataiban rögzített konzervatív befektetési politikája szerint befektetési tevékenységének legfőbb célja az alapítványi vagyonból biztonságos, alacsony kockázatú befektetések megvalósítása, rendszeres jövedelem generálása céljait megvalósító tevékenységének hosszú távú fenntartása érdekében. A vagyon kezelésére, a befektetési döntések előkészítésének támogatására 2015-ben a Pallas Athéné Alapítványok létrehozták az OPTIMA Befektetési Zrt.-t. Azáltal, hogy az Alapítvány a rendelkezésére bocsátott vagyon meghatározó részét a 2020. évben a kizárólagos érdekeltségébe tartozó OPTIMA Befektetési Zrt. 20 éves lejáratú kötvényébe fektette be, a vagyon kezelését, azzal együtt befektetési politikája célrendszerének megvalósítását is a gazdasági társaságra bízta.

Az OPTIMA Befektetési Zrt. befektetéseit finanszírozására az Alapítvány által lejegyzett kötvényen (279,1 Mrd Ft) túl további forrásokat – a Neumann János Egyetemért Alapítvány (NJE Alapítvány) által lejegyzett kötvényeket (127,5 Mrd Ft) és banki hitelt (170 M EUR) – is bevont. **A forrásbevonások eredményeként az OPTIMA Befektetési Zrt. közel 500 Mrd Ft – jelentős részben (407 Mrd Ft) közpénzből származó – vagyonnal** való gazdálkodásáért volt felelős. A befektetéseket az OPTIMA Befektetési Zrt. egy lényegében **átláthatatlan**, a valós vagyon értékelését szinte ellehetetlenítő, közvetlen vagy közvetett tulajdonában álló gazdasági társaságok és magántőkealapok által alkotott **cég- és befektetési struktúrán** (OPTIMA csoport) keresztül hajtotta végre. Az OPTIMA csoport – az alapítói célokkal ellentétesen – magántőkealapok közbeiktatásával több országon és vállalkozói szinten átívelő, rendkívül bonyolult céghálózatot épített fel, melyek kialakítására az ÁSZ nem azonosított racionális gazdasági indokokat.

Az OPTIMA csoport által megvalósított befektetési tevékenység vonatkozásában az Alapítvány tényleges felelősséggel rendelkező kurátorai **nem gondoskodtak megfelelő kontrollrendszer kialakításáról**, így a befektetések valós értékének meghatározása, az értékváltozásokkal kapcsolatos döntési mechanizmusok nem voltak azonosíthatóak. Az

Alapítvány a teljes cégstruktúra vonatkozásában nem épített ki megfelelő kontrollrendszert, nem határozott meg beszámolási szabályokat a vagyon tényleges befektetését végző gazdasági társaságok befektetési tevékenységére vonatkozóan, az általa kialakított jelentési rendszer nem adott tájékoztatást a közvetett befektetések teljesítményéről. Az Alapító mind a kuratóriumi határozatokról, mind az Alapítvány felügyelőbizottsága által meghozott döntésekről csak formális, hiányos jelentéseket kapott, melyek nem tették lehetővé a kontrollok érdemi gyakorlását. Az Alapító az Alapító Okiratban előírtaknak megfelelő, minden lényegi kérdésről történő tájékoztatása nem teljeskörűen valósult meg. (pl. több száz milliárd Ft-ot érintő döntésről szóló kuratóriumi határozat szövege az összeg feltüntetése nélkül került megküldésre az Alapító felé.)

Az alapítói kontrollt az MNB igazgatósága az ÁSZ felhívását követően kezdte el érdemben gyakorolni, amikor 2024. tavaszán felkérte az Alapítvány felügyelőbizottságát soron kívüli vizsgálatok lefolytatására, az Alapító tájékoztatására. Az elkészített jelentés nyomán 2024. decemberben maga az MNB elnöke jelezte, hogy *„A kapott tájékoztatás éles ellentétben áll a PADME Alapítvány Kuratóriuma és Felügyelőbizottsága által az Alapító Okirat szerint az elmúlt években teljesített éves alapítói tájékoztatásokban foglaltakkal”*, amiből látszik, hogy az addig gyakorolt kontrollfunkciók nem működtek. Az Alapítvány igazgatója szerint a kuratóriumi tagok, a befektetési ügyletek döntéshozói elé az OPTIMA Befektetési Zrt. által készített határozati javaslatok tényleges alapítványi kontroll nélkül kerültek: *„A befektetési döntésekhez kapcsolódóan felmerült szakértői, tanácsadói, valamint döntéselőkészítő elemzéseket és háttéranyagokat is az Optima Befektetési Zrt. rendelte meg, elemezte ki, azokból a Kuratórium annyit ismerhetett meg amennyi az előterjesztésekben szerepelt”*, *„az Alapítvány munkaszervezetében nincs és nem is volt meg az a szervezeti erőforrás, amivel ezen előterjesztéseket befektetési, megtérülési, pénzügyi szempontból érdemben ellenőrizhette volna”*. Az ÁSZ véleménye szerint azonban a Kuratórium felelőssége, hogy a döntése elegendő és megfelelő minőségű, megbízható és valós információkon alapuljon, ennek érdekében elvárható a döntést alátámasztó tények és adatok, vagy azok hiányának értékelése. Különösen igaz ez az Alapítvány esetében, hiszen több száz milliárd Ft közpénzből származó vagyon kezeléséről hozták meg határozataikat.

Az alapítványok által rábízott vagyon befektetéseként – a rögzített konzervatív befektetési politikával és a közpénzekről elvárt gondos kezeléssel ellentétesen – az OPTIMA Befektetési Zrt. **külföldi ingatlan befektetési társaságokban szerzett közvetett részesedést**. 2023. év végén az OPTIMA csoport birtokolta a GTC S.A. lengyelországi ingatlanbefektetési társaság 62,61%-os, valamint a svájci Ultima Capital S.A. társaság 33%-os és egy 25%-os – megállapodás alapján megfizetett, lehívható – részvénycsomagját, összesen **450 Mrd Ft könyv szerinti értéken**. **A külföldi befektetések alapítói juttatást meghaladó összegét az OPTIMA csoport hitelből finanszírozta**, ezzel lényegesen tovább növelte azok kockázatát.

A GTC S.A. részvényeinek megszerzésére vonatkozó döntésüket a kuratóriumi tagok néhány óra alatt hozták meg, egy kirívó szakmai hiányosságokat tartalmazó, a kockázatok és a várható hozam kapcsán megalapozatlan előkészítő anyag alapján. Az anyagban egyazon tény, a COVID-19 járvány hatásait hol előnyként, hol a befektetés kockázataként jelenítették meg. A GTC S.A. részvénytőzsdejének megvásárlására vonatkozó döntést 2020. április 3-án hozták, amikor már látszódtott a 2020-ban kezdődő negatív trend a GTC S.A. tőzsdei részvényárfolyamánál (34%-kal csökkent három hónap alatt). A jelentős felárral történő vásárlás időzítésének is megkérdőjelezhető a racionalitása. A döntéselőkészítő határozati javaslatban a befektetés nagy előnyként jelezték annak befektetés összegére vetített, szerintük várható 11%-os hozamát, a számítás alátámasztása nélkül. Az ÁSZ kérésére bemutatott hozamszámítás azonban az ellenőrzés megállapítása alapján közgazdaságilag észszerűtlen volt, emiatt a **döntéselőkészítő anyag** – így a meghozott döntés – **nem volt kellően megalapozott**. A hozamvárakozást és a GTC S.A. részvényekért fizetett 31%-os felárat a későbbi, tényleges osztalék kifizetések sem igazolták vissza, hiszen a GTC S.A. által a részvények után az OPTIMA csoporton belüli befektetők részére ténylegesen kifizetett osztalék a bekerülési értékhez viszonyítottan (a 2021- 2024. években átlagosan 2,0%) jelentősen a döntéskori várakozás alatt maradt. Az ÁSZ-nak a **befektetési döntés megalapozatlanságára vonatkozó megállapítását támasztja alá a Fitch Ratings 2023. szeptemberi értékelése**, amellyel a GTC S.A.-t leminősítette. A minősítés alapján a társaság részvénye nem befektetési, hanem spekulatív kategóriába került. A legutóbbi, 2024. novemberi Fitch Ratings a GTC S.A. jövőbeli minősítésének kilátásait a rövid távú likviditási kockázatok és a nagyértékű adósságállomány miatt stabilról negatívra változtatta.

A GTC S.A. részvény vásárláskori tőzsdei átlagárfolyamához (6,86 PLN) képest **az OPTIMA csoport 31%-kal, közel 60 Mrd Ft-tal magasabb összeget – indokolatlan felárat – fizetett az eladónak, amely átlagosan 9 PLN részvényenkénti bekerülési árfolyamot jelentett**. A felárral kifejezett – és a vételárban megfizetett – üzleti várakozás megalapozatlan volt, annak gazdasági indokoltságát nem tudta sem ÁSZ, sem a GTC S.A. részvénytőzsdejének megvásárlásáról szóló előterjesztés sem azonosítani. **A GTC S.A. részvény tőzsdei árfolyama a vásárlást követően drasztikusan csökkent, a bekerülési értékhez viszonyítva több mint 50%-kal, a 2024. év végére tartósan 4 PLN alá esett**. A megvásárolt részvénytőzsdejének 2024. év végi tőzsdei árfolyam alapján számított értéke 162 Mrd Ft-tal csökkent. **Az OPTIMA csoport a GTC S.A. részvény tőzsdei árfolyamcsökkenésének nem csupán tehetetlen elszenvedője, hiszen 62,61%-os tulajdonosként érdemi befolyást gyakorol a társaság működésére.**

Az OPTIMA csoport másik jelentős külföldi befektetése, az **Ultima Capital S.A.** társaság tőzsdei **részvényárfolyama szintén csökkenő trendben változott**, 2024. december 30-án 88 CHF volt, ami a részvényenkénti 110,12 CHF **bekerülési árhoz képest 20%-os csökkenést** jelentett. A befektetés közgazdasági racionalitása már a társaság

tevékenységi profilja alapján is megkérdőjelezhető, hiszen a koncentrált ingatlanpiaci befektetések erőteljes kockázatot hordoznak a diverzifikáció hiánya miatt. Az Ultima csomag kapcsán az Optima csoport további kisebbségi részvényesekkel vételi kötelezettséget rögzítő megállapodásokat kötött, melyekből eredően a 2024. és a 2025. évben merült fel fizetendő kötelezettsége mintegy 250 M CHF összegben.

A 2024. év végi likviditási helyzetet értékelő belső ellenőrzési jelentés szerint, elsősorban az Ultima Capital S.A. kapcsán 2025. június 30-ig további olyan jelentős kiadások merülnek majd fel, melynek eredményeképpen 80,5 Mrd Ft likviditási hiány prognosztizálható. Szintén **a likviditási helyzet súlyosságát jelzi az Alapítvány felügyelőbizottságának** 2025. január 18-án kelt, az MNB elnökének címzett levele, melyben a felügyelőbizottság elnökének **értékelése szerint „az Alapítvány cél szerinti működése és fizetőképessége közvetlen veszélyben van”**. A fentiek alapján fennáll a súlyos kockázata, hogy a részben hitellel is egyébként finanszírozott befektetésekhez kapcsolódó további kötelezettségvállalások fedezete nem biztosított.

Az ÁSZ megítélése szerint az **Alapítvány beszámolóiban az OPTIMA Befektetési Zrt. által kibocsátott kötvény könyv szerinti értéke nem tükrözte a befektetés tényleges piaci értékét**. Az Alapítvány a kötvényt bekerülési értéken tartotta nyilván, azonban a **2024. évben akár 150 Mrd Ft értékvesztés elszámolása lett volna indokolt**. A befektetési struktúra átfogó értékelésének elmaradása, valamint a hibás beszámoló formátumból adódó tartalmi hiányok miatt **sérült a megbízható és valós összkép bemutatása az Alapítvány beszámolóiban**, amit az ÁSZ jelzett a **Pénzügyminisztérium Könyvvizsgálói közfelügyelete** felé. A 2021-2023. üzleti évek kapcsán a Pénzügyminisztérium a rendkívüli minőségellenőrzést lefolytatta, annak eredményeként **az Alapítvány könyvvizsgálóját a kibocsátott jelentései visszavonására kötelezte**. 2025 januárjában, az ÁSZ vizsgálat zárásakor az Alapítvány a 2021. évi, a 2022. évi és a 2023. évi könyvvizsgáló által auditált beszámolóval nem rendelkezett.

Az Alapítvány a kötelező értékelésnél nem vette figyelembe a közvetett befektetések mögöttes részvényportfólió tőzsdei árfolyamának csökkenését, a befektetés hozamtermelő képességét, a kibocsátó OPTIMA Befektetési Zrt. piaci megítélését és a lejáratkor várható törlesztési képességét. Az OPTIMA Befektetési Zrt. által kibocsátott kötvénynek **a kibocsátó által utólag megállapított kamata a 2021-2023. közötti időszakban 0,12-0,96% volt**, ami a mértékadó kockázatmentesként elfogadott kamatok töredékét jelentette, ezen tény a kötvény kapcsán már önmagában jelentős értékvesztési összeg elszámolást alapozott volna meg.

Az OPTIMA Befektetési Zrt. befektetései megvalósításához az Alapítvány vagyonán kívül forrásként felhasználta az **NJE Alapítvány által 127,5 Mrd Ft értékben lejegyzett kötvények ellenértékét is**. A kötvényekhez rövid távú, 8 banki, illetve 90 naptári napon belül lejáratú visszafizetési opciót biztosító megállapodások és az Alapítvány által kiállított kötelezettségvállaló nyilatkozatok kapcsolódtak, azonban az OPTIMA Befektetési Zrt.

nem biztosította a kötvény visszaváltási feltételeit. A kötelezettségvállaló nyilatkozatokkal **az OPTIMA csoport azt a látszatot keltette** az NJE Alapítvány felé, **hogy a kötvényei ténylegesen likvid befektetések**, azonban 2024. januárban, amikor az NJE Alapítvány a kötvények eladási jogát érvényesíteni kívánta, azt az OPTIMA Befektetési Zrt. nem tudta teljesíteni. Az OPTIMA Befektetési Zrt. és az NJE Alapítvány között 2025 januárjában is folyamatban voltak azok a tárgyalások, melyek a kötvény vételára kiegyenlítésének módjára és ütemezésére vonatkoznak, azonban a teljes összeg szerződés szerinti kiegyenlítésére nem mutatkozik esély.

Az Optima Befektetési Zrt. a likviditási problémák, a további, határidőben nem teljesített szerződéses kötelezettségei kapcsán, az MNB elnök által az ÁSZ elnökének megküldött értékelésben hangsúlyozta, hogy a „bevételi és forrás lehetőségek, valamint a kötelezettségállomány ismeretében az látszódik, hogy külső segítség nélkül a PADME/Optima csoport jelenlegi helyzetének megnyugtató rendezésére jelenleg nem látunk lehetőséget”.

Az ÁSZ az ellenőrzés során a feltárt tények alapján több bűncselekmény gyanúját állapította meg, ezért az ÁSZ tv. 30. § (1) bekezdése alapján az ügyészségen feljelentést tett.